

1930–1944 рр.
ОДЕСЬКИЙ ІНСТИТУТ
ІНЖЕНЕРІВ ВОДНОГО ТРАНСПОРТУ

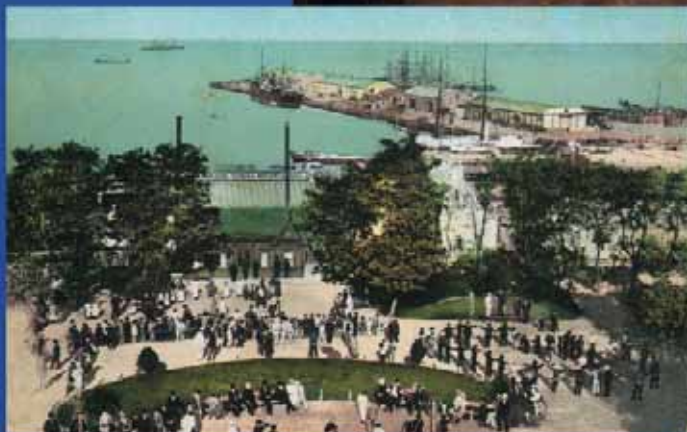
1944–1994 рр.
ОДЕСЬКИЙ ІНСТИТУТ
ІНЖЕНЕРІВ МОРСЬКОГО ФЛОТУ

1994–2002 рр.
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
МОРСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ

З 2002 р.
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
МОРСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ПОДИХ ІСТОРИЧНОГО ЧАСУ

Уже більш ніж 80 років від моменту заснування Одеський національний морський університет (ОНМУ) залишається єдиним у своєму покликанні, призначенні, організаційній структурі, багатотрудній і славетній історії, витвореній упродовж десятиріч її викладачами й випускниками. Цей вищий навчальний заклад і сьогодні не менш відомий у самій Україні та за її межами. Однак, попри незначний порівняно з відомими навчальними закладами вік, ОПВТ—ОНМУ посідає чільне місце не лише серед перших засновників інженерно-морської освіти, а й морегосподарської галузі в цілому.

Зазираючи за багаторічний відрізок минулого, спробуємо вивести короткий нарис основних історичних етапів, які пройшов колектив кількох поколінь учених і співробітників ОПВТУ-ОНМУ — людей, які прославили цей заклад, ототожнюючи себе з ним.

ІСТОРІЯ ЗАСНУВАННЯ

Потреби народного господарства СРСР і Радянської України, викликані бурхливим розвитком мережі водного (річкового й морського) транспорту, внутрішніх та зовнішніх вантажоперевезень зумовили необхідність утворення Одеського інституту водного транспорту (далі — ОІВТ, ОПВТ, ОПМФ, ОНМУ). Рішення про його заснування в Україні спершу було прийнято 9 січня 1930 р. конференцією Народного комісаріату шляхів сполучень (далі — НКШС) УСРР, а згодом уже конкретніше цим питанням опікувалася спеціальна нарада, що відбулася 13 квітня 1930 р. Серед учасників наради, які стали засновниками «Водного» (так інститут назвали в народі, і до сьогодні ця традиція зберігається), були: голова Центрального управління кадрами НКШС, керівництво партійного комітету та

Інститут благородних дівчат, 1890 р.

Оголошення про набір, 1936 р.

профспілки водників, директор Одеського політехнічного інституту, завідувачі відділень суднокорпусного факультету ОПІ, майбутні керівники факультетів створюваного закладу — В. С. Дишкант і Б. Л. Ніколаї, а також професори В. А. Лаптьєв, В. Е. Найдьонов та інші.

У процесі підготовчої роботи було заплановано заснування на базі суднобудівного факультету Одеського політехнічного ін-

ституту Одеського інституту інженерів водного транспорту, який мав спочатку три факультети: судномеханічний, гідротехнічний та експлуатаційний. Оголошення у пресі про набір студентів до новоствореного закладу було подано 20 квітня, а навчальний процес планувалося розпочати 15 травня того ж року. Після вирішення питань розподілу навчальних корпусів і лабораторій було видано постанову РНК УСРР від 12 червня 1930 р. за підписом голови республіканського уряду В. Чубаря про заснування ОПВТУ. Новоутворений навчальний заклад залишився у стінах колишньої дореволюційної триповерхової споруди — Інституту благородних дівчат, зведеної у 1859 р. за проектом архітектора О. Шашіна. Зі складу одеської політехніки в ОПВТ були переведені студенти старших курсів відповідних спеціальностей, а наприкінці 1930 р. були утворені ще економічний та кораблебудівний факультети. Інститут підпорядковувався НКШС республіки. На момент відкриття установи на її п'яти факультетах навчалася понад 1600 студентів.

Першим директором інституту в листопаді 1930 р. було призначено Василя Степановича Дишканта, який уже мав за плечима неабиякий життєвий і професійний досвід. Ще навчаючись у 1904—1908 рр. в Одеському міському реальному училищі, він працював кочегаром, а згодом і машиністом на судах Східноазійського судно-

плавного товариства. З 1908 р. 20-річним юнаком В. С. Дишкант відбував службу на військових кораблях Чорноморського флоту Російської імперії. За деякими свідченнями, він служив матросом на імператорській яхті «Штандарт», за що й дістав у нагороду срібний годинник від імператриці Марії Федорівни. Всю імперіалістичну війну Василь Дишкант служив на Балтиці. Після війни працював слюсарем у Російсько-Балтійському товаристві м. Ревель (з 1917 р. — м. Таллін, Естонія), а переїхавши до Одеси, служив у судноремонтних майстернях ім. Чижикова в Одеському порту. Упродовж десятка років обіймав посади від розпорядника до завідувача майстерень, працював начальником школи плавкладу, а з лютого 1930 р. — деканом в ОПІ. У червні того ж року він був призначений на посаду директора Водного інституту, на якій пробув лише півроку.

В. С. Дишкант,
директор ОПВТУ
(1930–1931)

А. І. Мосорін,
директор ОПВТУ
(1931–1932)

М. Д. Демидов,
директор ОПВТУ
(1932–1936)

Як і інші інститути Одеси, ОПВТ не залишався осторожно процесів українізації. Але через відмову студентів-вихідців із Москви та Ростова-на-Дону навчатися українською мовою Василя Дишканта було «ошельмовано» у пресі й на засіданнях усіляких комітетів, зборів, що тривали півтора місяці поспіль. Зрештою, у листопаді 1930 р. партійні органи, не розібравшись у ситуації, ухвалили рішення про звільнення В. Дишканта з посади директора ОПВТУ із висновком: «...за опортуністичну протидію впровадженню українізації». Щоправда, у 1934 р. під час партійної чистки ідеологічне забарвлення було замінено записом: «...за неспроможність впровадити українізацію».

Із березня 1932 р. до вересня 1936 р. інститут очолював 28-річний Михайло Дмитрович Демидов, який організовував роботу з повною віддачею та ентузіазмом. Попри складні умови в колективі, особливо в 1932–1933 рр., коли потрібно було, за словами сучасника, «майже заново створювати інститут» після його розвалу за директора-попередника, М. Д. Демидов працював до пізнього вечора, часто беручи участь у різних проєктах союзного та республіканського

значення. Не маючи надійних і довірених помічників (варто пам'ятати про історичний час «полювання на відьом» та суцільну підозрливість у суспільстві), він зумів непогано організувати навчальну та господарську роботу. Вже 1934 р. інститут неможливо було впізнати — то була кузня, де готували й вигартовували кадри для морського флоту. Цікавий такий історичний факт: наказом Народного комісаріату водного транспорту від 1934 р. за зразкову організацію роботи ОПВТУ й особисті високі результати директор Демидов нагороджений легковим автомобілем «Ford».

У цей час була організована масштабна науково-дослідницька діяльність, яка зосереджувалася навколо Науково-дослідного інституту аспірантури (НДІА). В 1932 р. було введено в експлуатацію дослідницький басейн, протягом двох років створено лабораторії: зварювання, хімічну, рентгеноскопічну, електротехнічну, гідравлічну, теплотехнічну та інші. Загалом колектив інституту відкрив два десятки дослідницьких і навчальних лабораторій, які очолювали видатні вчені. Серед них: професор Г. К. Сулов — провідний фахівець у галузі механіки; 22-річний професор Ф. Р. Гантмахер — теоретик реактивних снарядів, лауреат Державної премії; професор Г. Бекк — учень і послідовник всесвітньвідомого вченого

Студентський квиток, 1930 р.

Церква і актові зала Інституту благородних дівочь, 1904 р.

Політех — ОПВТ

*В. С. Мартиновський,
директор ОІВТУ
(1936–1937)*

*В. Д. Земсков,
директор ОІВТУ
(1938–1942)*

*А. В. Будницький,
директор ОІВТУ
(1942–1950)*

Н. Бора; професор Г. Є. Павленко — видатний фахівець у галузі теорії й архітектури корабля, згодом — академік НАН України; член-кореспондент АН УРСР М. Г. Чеботарьов і академік НАН України М. Г. Крейн та інші. Загалом у передвоєнні роки інститут виконав близько тисячі наукових проектів і розробок.

Трагічними видалися роки «великого терору», який не обійшов стороною колектив ОІВТ. Першого директора інституту В. С. Дишканта (згодом — начальника Одеського реєстру, начальника механічно-суднової служби

Чорноморського морського пароплавства) засудили у листопаді 1937 р. до 15 років таборів із позбавленням громадянських прав на п'ять років. «За повну

Студентський білет, 1931–1935 рр.

Студентський білет, 1938 р.

ОІВТ. Робітфак

втрату класової пильності» того ж року за ст. 54-10 і 54-11 КК УРСР було засуджено до 20 років виправно-трудових таборів директора М. Д. Демидова. Разом із ним (очевидно, щоб сфабрикувати організацію) були ув'язнені й ті, хто працював або навчався в роки його директорства. Загалом до репресивних лещат потрапило до 30 осіб, а саме: заступник начальника ЧМП І. А. Вайнер, секретар партійного комітету водного інституту С. З. Богомолов, професор М. Г. Де-Метц, доцент Г. В. Неізнаний, викладачі П. Т. Морозов, А. С. Ісакович, аспіранти Ф. І. Труш, С. Ю. Дацьковський, О. Калюжний, А. Тененгольц, В. Збрижар, М. Я. Берлага, М. І. Мішін та інші. Останній у цьому списку — герой громадянської війни, командир 21 панцирного загону самокатників, проливав кров за «червоних» у 1919 р., за що й був нагороджений орденом Червоного прапора за № 1240.

ВІЙНА

Початок війни був сприйнятий викладачами і студентами інституту з величезним проявом самопожертви, бажанням швидше вирушити на фронт. Часом виступи на мітингах та зборах були позбавлені усвідомлення реалій і трагічності воєнного часу. Коли нависла загроза оточення Одеси, при інституті було сформовано роту винищувального батальйону, якою командував викладач В. Ф. Кравчук. А в тяжкі дні оборони, коли втрати кадрових дивізій — захисників Одеси — сягнули 30% особового складу, 700 співробітників і студентів ОІВТУ записалися в дивізію народного ополчення. Серед них були Я. Белаковський, С. Каменський, Є. Карпенко, В. Загорученко та інші. В оточеній Одесі, аби врятувати життя поранених червоноармійців і червонофлотців, 234 студенти інституту стали донорами. 3-поміж десятків дівчат, які пройшли курси сандружинниць та медичних сестер і пішли на передову, були — З. Аносова, С. Ревенко, Т. Бурзак, М. Спісовська, К. Вичлинська. Студенти брали участь у ритті окопів і траншей на підступах до Одеси (біля станції Вигода), у спорудженні барикад на випадок вуличних боїв, із потроєною енергією працювали в порту, евакуюючи населення, обладнання та культурні цінності. Влітку 1941 р. 45 студентів за прискореним планом (іноді до 3-ї години ночі!) захистили дипломні проекти і на

На будівництві протитанкового рову, 1941 р.

ранок уже дипломованими інженерами були направлені військкоматами на фронт.

За розпорядженням Наркомату морського транспорту інститут було заплановано евакуювати до Ростова-на-Дону, а згодом — до Махачкалі. На початку серпня 1941 р. розпочалася важка і довга дорога на Схід, яка тривала більше двох місяців. Після нелегких випробувань, організаційних, побутових, кліматичних та моральних, кінцевим пунктом призначення виявився Самарканд. На опаленій сонцем узбецькій землі ОПВТ, очолюваний директором В. Д. Земсковим, а з 1942 р. — О. В. Будницьким, виконував своє головне завдання — готував інженерно-експлуатаційні кадри, яких так потребував фронт. Набули змін навчальні плани, практикуми, науково-дослідні теми. Перший військовий випуск відбувся 1942 р. — 150 осіб, із яких 40 були направлені в Академію моторизації та механізації Червоної армії, решта ж поповнила кадри морського флоту. Студенти інституту поєднували навчання з роботою на промислових підприємствах (здійснювали монтаж обладнання на шовкопрядильній та шовкоткацькій фабриках). Влітку 1942 р. 50 студентів разом із проф. Я. Л. Левінсоном, доц. Я. З. Казавчинським, доц. А. І. Крассотовим працювали на збиранні врожаю на колгоспних полях Самаркандської області та будували цукровий завод. Зароблені кошти молоді патріоти вносили у військові фонди на будівництво танкових колон, авіаескадрилій тощо. До фондів робили внески навіть ті студенти, які не отримували стипендії.

Випускники інституту славно виборювали перемогу на ратному полі. Серед прикладів звитяжної боротьби з ворогом виділяються героїчні вчинки О. О. Кривошапкіна — працівника Ленінградського порту, Г. М. Паламарчука — командира загону торпедних катерів Північного флоту, К. Ф. Ольшанського — командира десанту морської піхоти, В. Пригова — командира самохідної артилерійської установки, М. А. Гефта — розвідника і члена підпільно-диверсійної групи на Одеському судноремонтному заводі. Усі вони нагороджені Зіркою Героя.

Визволення Одеси військами 3-го Українського фронту зробило можливим повернення до рідного міста евакуйованих викладачів та студентів ОПВТу (з 1945 р. його було перейменовано на Одеський інститут інженерів морського флоту — ОПМФ). На плечі студентів-водників ліг важкий тягар відбудови Одеського порту, причалів, судноремонтних заводів. До цієї справи долучилося майже 10 тис. молодих людей, серед них — і студенти Водного, які відпрацьовували по 20, 30, 40 годин. Студентські бригади й академічні групи вирушали на село для збирання врожаю і скиртування сіна, відвантажування зерна у тил та на потреби фронту. Шефство над шпиталем № 3923, забезпечення його меблями, білизною, книжками й іншими речами

*І. П. Григоров,
директор ОПВТу
(1950–1953)*

*І. М. Коробцов,
директор ОПВТу
(1953–1960)*

*О. О. Костіков,
ректор ОПМФу
(1960–1971)*

було виявом турботи студентів про поранених фронтовиків. У загальній сумі 11,3 млн руб., зібраних наприкінці 1944 р. молоддю Одещини для будівництва торпедних катерів «Одеський комсомолец», були й кошти, внесені студентами і викладачами ОПМФу.

Інститут поступово входив у повоєнне життя. Восени 1944 р. розпочалися заняття, і до лекторських кафедр повернулися професори та доценти В. Лаптев, П. Міняєв, Б. Ніколаї, Г. Павленко, Т. Ковальов, В. Твердий, А. Старосельський та інші, продовжили навчання 615 студентів I–III курсів. Професорсько-викладацький корпус складав 104 особи, з них — шестеро професорів і 33 кандидатів наук. Гіркий біль утрат, який залишила війна, поступово лікувався часом і копіткою працею.

РОКИ ВІДБУДОВИ

Повоєнні роки знаменувалися відбудовою і розвитком транспортної мережі країни, початком будівництва суднобудівних та судноремонтних заводів, портів, які мали нагальну потребу в кадрах, що й визначило місце і роль ОПМФу в підготовці якісних фахівців морської та берегової інженерної кваліфікації.

Наказом Народного комісара водного транспорту від 6 жовтня 1944 р. заступника директора інституту в евакуації О. В. Будницького було призначено директором інституту, і на цій посаді він пропрацював до кінця серпня 1950 р. Перший директор із науковим ступенем кандидата технічних наук, він брав участь у багатьох оригінальних проектах. Зокрема у створенні першого

радянського лайнера, спроектованого на замовлення Наркомводу, за який автори отримали другу Державну премію. Ним був розроблений глісер для морської бази й землечерпалки для Куяльницького лиману, спроектовані скеледробарки на р. Єнісей у Сибіру. Влітку 1945 р. колектив вишу святкував 25-річний ювілей Одеського інституту інженерів морського флоту (з моменту заснування в політехнічному інституті кораблебудівного факультету), спеціально до цієї дати провівши наукову сесію з 25 липня

Картка на харчування, 1944 р.

*М. Г. Коваленко,
ректор ОІМФу
(1971–1979)*

*В. О. Загоруйко,
ректор ОІМФу
(1979–1989)*

*Ю. Л. Воробійов,
ректор ОІМФу
(1989–2003)*

до 4 серпня. Із такої нагоди на адресу керівництва навчального закладу і професорсько-викладацького складу надходили вітальні телеграми від Народного комісара морського флоту П. Ширшова, керівництва Чорноморського нафтоналивного державного морського пароплавання «Совтанкер», партійних органів. На той час інститут підготував понад 3 тис. фахівців, із них 500 інженерів у період Великої Вітчизняної війни.

Протягом 1944–1945 рр. в ОІМФі, окрім п'яти уже наявних, був відкритий факультет механізації портів. Зростала й кількість кафедр — їх було 27. Порівняно з першим повоєнним роком збільшився студентський контингент. Якщо у 1945 р. навчалось 782 студенти, то через п'ять років — удвічі більше. З 1950 р. колектив інституту розпочав підготовку інженерно-морських та економіко-управлінських кадрів для країн Європи, Азії, Африки й Латинської Америки. За перше повоєнне десятиріччя зросла кількість і якість професорсько-викладацького складу. Станом на 1955 р. в ОІМФ викладали 11 докторів наук, більше 30 кандидатів технічних наук, 28 старших викладачів та 72 асистенти. Наукова робота колективу була спрямована на реалізацію народногосподарських проектів для Головморпорту, Головморбуду, Чорноморського морського пароплавання, судноремонтних заводів № 1 та № 2, заводу Січневого повстання, управління Одеського порту.

1960–1980 рр.: ДИНАМІЧНИЙ ПОСТУП

У 1960 р. період науково-дослідницького підйому інституту розпочав новий ректор — професор, доктор технічних наук, заслужений діяч науки УРСР О. О. Костюков. Його наукова діяльність була спрямована на вирішення практичних завдань виробництва. За багаторічну наукову працю «Теорія корабельних хвиль та хвильового опору» він був удостоєний премії імені академіка О. М. Крилова.

Серед видатних учених інституту великих успіхів досягли: член-кореспондент АН УРСР, професор В. П. Цесевич, відомий математик і астроном; заслужений діяч науки УРСР, професор Ю. Я. Фомін — фахівець у галузі двигунів внутрішнього згорання; академік НАН України, професор В. І. Махненко, знаний учений у галузі кінетики й автоматизації металургійних процесів, теорії зварювання, математичного моделювання.

Із другої половини 60-х рр. пріоритетного розвитку набуло впровадження обчислювальної техніки, створення дослідних лабораторій, змінилися й навчальні програми. Студенти проходили навчально-ознайомчі практики на підприємствах і в портах СРСР, а також у закордонних рейсах на пасажирських та торговельних судах.

Із призначенням у 1971 р. ректором професора М. Г. Коваленка поновилася матеріально-технічна база ОІМФу, був введений в експлуатацію новий дев'ятиповерховий навчальний корпус. У 70–80-х рр. інститут увійшов у нову фазу свого розвитку — налагодження міжнародних зв'язків із Болгарією,

Кубою, Фінляндією, Югославією та іншими країнами. У 1978 р. ОІМФ був нагороджений орденом «Дружба» Республіки В'єтнам.

Наприкінці 70-х рр. в інституті вже працювало 15 докторів і 105 кандидатів наук, що складало більше 40% від загальної кількості науково-педагогічних кадрів. Активізацією позначилася фундаментально організована викладачами ОІМФу студентська наукова робота. За період 1970–1979 рр. 80 студентських робіт були відзначені медалями, грамотами та преміями.

У липні 1979 р. інститут очолив його випускник — доктор технічних наук, професор В. О. Загоруйко. У цей час науково-дослідна робота вчених ОІМФу мала високий економічний ефект — реалізація 50 наукових розробок склала 2 млн руб. прибутку. При інституті працювали різноманітні науково-теоретичні семінари — з будівельної механіки (проф. Я. Л. Нудельман), термодинаміки (проф. Я. З. Казавчинський, проф. В. А. Загорученко), теорії машин і механізмів (проф. В. І. Небеснов), дискретної математики (проф. А. А. Зиков).

За великі успіхи у підготовці висококваліфікованих кадрів для морського транспорту країни у 1984 р. колектив ОІМФу був нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора і Почесною грамотою Президії Верховної Ради УРСР.

У складних умовах кінця 80-х — початку 90-х рр. минулого століття інститут вижив. Попри фінансово-економічні й кадрові труднощі, очолюваний доктором технічних наук, професором Ю. Л. Воробійовим, він одним із перших вищих навчальних закладів на пострадянському просторі запровадив нову багатоступеневу освітню систему європейського зразка з рейтинговою методикою контролю знань студентів. У 1994 р. ОІМФ був акредитований МОН України як виш IV рівня. Упродовж 1994–2000 рр. налагоджено підготовку кадрів за новими напрямками, спеціальностями та спеціалізаціями: «Експлуатація судових енергетичних установок», «Інфор-

*В'єтнамський орден
«Дружба», яким
був нагороджений
ОІМФу у 1978 р.*

Сквер університету навесні

маційні управляючі системи та технології», «Правознавство», «Організація і управління наглядом за кораблями й океанотехнікою», «Організація митного контролю на транспорті».

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 29 серпня 1994 р. інститут було перейменовано на Одеський державний морський університет, а Указом Президента України від 26 лютого 2002 р. йому надано статус національного. Цим було відзначено багаторічний і вагомий внесок колективу університету в розвиток морегосподарської галузі України, країн СНД та інших держав. Університет підготував понад 40 тис. фахівців для України та 64 країн Європи, Азії, Африки й Латинської Америки.

У перше десятиріччя третього тисячоліття Одеський національний морський університет (ОНМУ) увійшов із колосальним науково-викладацьким потенціалом: на 33 кафедрах зараз працює 480 викладачів, серед них — 35 докторів, 52 професори, 170 кандидатів наук і доцентів. У 2003 р. ректором ОНМУ стала доктор економічних наук, професор І. В. Морозова. Сертифікований відповідно до Міжнародного стандарту ISO 9001:2008, унікальний у своєму роді університет активно рухається вперед, шукає нові методи і реалізує прогресивні методики підготовки сучасних фахівців для потреб України як морської держави та закордонних держав. Він щороку ініціює і проводить міжнародні наукові конференції як у галузях морського транспорту, так і в гуманітарній сфері.

Випускниками університету були видатні люди — Міністр морського флоту СРСР, Герой Соціалістичної Праці Т. Б. Гуженко та начальник Чорноморського морського пароплавства, Герой Соціалістичної Праці О. Є. Данченко. Нещодавно на меморіальних дошках на університетських фасадних колонах увічнено внесок, який зробили у розвиток морської галузі країни ці знані фахівці. Вони залишаються у пам'яті кількох поколінь водників.

Прославили ім'я ОНМУ також інші відомі випускники: колишній начальник порту «Южний», повний кавалер ордена «За заслуги» В. Г. Іванов, народні депутати України, Герої України С. К. Стребко і М. П. Павлюк, відомий письменник-сатирик, народний артист України М. М. Жванецький та артист-сатирик В. Л. Ільченко,

Завідувач музею ОНМУ Т. В. Лучкова біля музейних стендів

заслужений артист України, соліст Київської опери Г. Красуля, поетеса Л. В. Забашта та багато-багато інших, які не увійшли до цього переліку, проте своїми досягненнями (великими чи малими) заслуговують на відзначення на сторінках книги.

РЕАЛІЗАЦІЯ ІДЕЙ БОЛОНСЬКОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ

Після того, як наша країна стала на шлях самостійного розвитку, постало завдання реформувати систему вищої освіти. Майже водночас у Європі розпочався процес утворення єдиного освітнього і культурного простору, до якого Україна приєдналася у 2005 р.

ОПМФ-ОНМУ став одним із перших вітчизняних вищих освітніх закладів, які розпочали вдосконалювати свою систему навчання студентів. Міністерство освіти і науки України підтримало його ініціативу та дозволило в 1993 р. у вигляді експерименту запровадити модульну систему навчання й контролю знань. Позаяк Болонська система організації навчального процесу також заснована на модульному принципі, Науково-методичній раді (НМР) університету, на чолі з ректором ОНМУ проф. І. В. Морозовою і проректором із НПР доц. А. В. Конопльовим, було набагато простіше перебудувати навчальний процес під її вимоги.

Невпинно працюючи над удосконаленням системи навчання в університеті та її адаптацією до вимог Болон-

Підписання Болонської угоди, 2007 р.

Співробітники навчально-методичного відділу.

Зліва направо: перший ряд: ст. інспектор І. М. Смагіна, диспетчер із ЗФН Є. П. Розсохань, заст. начальника НМВ В. В. Рахуба, начальник НМВ В. І. Трапезников, спеціаліст М. Г. Ткаченко, ст. інспектор О. Л. Салій; другий ряд: диспетчер із ЗФН Н. В. Зубкова, секретар-друкарка М. О. Француз, ст. інспектор Н. І. Мокану

ської декларації, було розроблено і з 2004 р. впроваджено кредитно-модульну систему організації навчального процесу.

Як показав дворічний досвід, її впровадження забезпечило реалізацію принципу систематичної і самостійної роботи студентів упродовж усього навчального року, розширило можливості для всебічного розвитку їхніх творчих здібностей. Ця система покликана сприяти індивідуалізації навчання і якісно змінити відносини у ланцюжку «викладач—студент», утворюючи між ними атмосферу співпраці.

Чимала роль у системі організації навчального процесу відводиться питанню контролю знань студентів. Використовуючи досвід провідних університетів світу, було розроблено систему накопичувальної оцінки знань. Така система давно існує в багатьох, зокрема європейських, країнах, і довела свою ефективність. Вона дає можливість інтенсифікувати навчальний процес, систематизувати засвоєння матеріалу та психологічно розвантажити студентів.

Запровадження нової системи передбачає широке використання у навчальному процесі інтерактивних і мультимедійних засобів навчання. Для цього в університеті розроблена та прийнята спеціальна програма. На деяких факультетах уже зараз аудиторії для лекційних і практичних занять обладнані усім необхідним устаткуванням.

Забезпечення реалізації міністерських освітніх програм та контроль за виконанням рішень НМР ОНМУ здійснює сформований у квітні 2007 р. Навчально-методичний відділ (НМВ). Колектив відділу є підрозділом організаційного та методичного забезпечення навчання і працює для організації та контролю навчального процесу розробки

і впровадження новітніх освітніх технологій, узагальнення та поширення новітнього досвіду в навчально-методичній роботі, надання допомоги науково-педагогічному персоналу у вивченні прогресивних методів навчання та подальшому оволодінні педагогічною майстерністю.

Діяльність НМВ спрямована на координацію навчальної роботи з підготовки спеціалістів із вищою освітою, організацію взаємодії підрозділів ОНМУ при розробці на засадах державних освітніх стандартів освітніх професійних програм, робочих навчальних планів та графіків навчального процесу.

Керівництво роботою НМВ здійснюється начальником відділу, к. ю. н., доц. В. І. Трапезниковим та його заступником В. В. Рахубою. У структурі відділу сумлінно працюють старший інспектор диспетчерської служби І. М. Смагіна, старші інспектори навчального відділу О. Л. Салій, Н. І. Мокану, Н. В. Зубкова, Є. П. Розсохань.

НАУКОВИЙ ПОСТУП

З 2003 р. наукову діяльність Одеського національного морського університету координує Науково-дослідний інститут фундаментальних і прикладних досліджень (НДФ та ПД). Першим директором цього підрозділу був проректор із наукової роботи О. І. Стальніченко, а в 2007 р. на цій посаді його змінив проректор із наукової роботи С. В. Руденко. З 2006 р. заступником директора НДІ є доц. С. О. Медведєв.

Науково-дослідний інститут фундаментальних та прикладних досліджень об'єднує 444 вчених університету — докторів і кандидатів наук, докторантів, аспірантів, інженерів, лаборантів, а також студентів, які займаються науковою роботою.

Кадри вищої кваліфікації готує докторантура й аспірантура, якими завідує к. т. н., професор ОНМУ В. І. Черемісін. Упродовж 2003–2012 рр. було захищено 18 докторських і 96 кандидатських дисертацій.

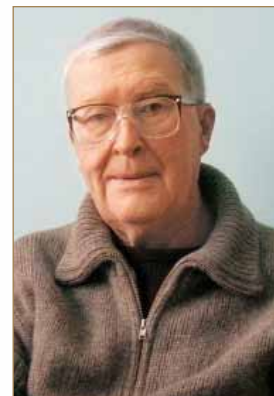
За останні десять років науковці, які працюють у навчальному закладі, видали 98 монографій у різних галузях знань. Наприклад, проф. О. В. Гришин підготував серію монографій, до якої входить вісім книг,

О. О. Пустинцев, автор 22 патентів, капітан далекого плавання

В. І. Черемісін, завідувач аспірантури, к. т. н., доцент

В. О. Гришин, автор серії наукових книг, д. т. н., професор

Колектив Науково-дослідного інституту фундаментальних та прикладних досліджень. Зліва направо: сидять: зав. лабораторії С. К. Котлярова, провідний спеціаліст Т. І. Коломійченко, фахівець І кат. О. Р. Артем'єва, ст. наук. співробітник С. М. Стиренко, зав. науково-виробничого відділу О. Г. Коровіна; стоять: провідний спеціаліст М. Ф. Латій, заст. директора НДІФ та ПД С. О. Медведєв, фахівець відділу кадрів Г. О. Погребняк, заст. головного бухгалтера О. М. Рубіновська, проректор із наукової роботи — директор НДІ та ПД С. В. Руденко, м. наук. співробітник Д. О. Ткаченко, бухгалтер І кат. Т. І. Баряхтар, ст. наук. співробітник В. В. Олейніков, зав. відділу аспірантури та докторантури В. І. Черемісін

присвячених методам розрахунку протизсувних споруд на Одеському узбережжі.

Протягом 2003—2012 рр. викладачі видали 53 підручники і 600 навчальних посібників, 4434 наукові статті, з них майже половина — у фахових журналах і збірниках, 717 — у зарубіжних виданнях. Винахідники ОНМУ отримали 48 авторських патентів на винаходи.

За останні десять років в університеті було проведено 137 конференцій і семінарів, з яких 29 — міжнародних.

Науковці ОНМУ взяли участь у 26 науково-технічних виставках, які були підготовлені спільно з групою маркетингу (провідний фахівець — О. В. Зубченко). Постійними учасниками виставок є співробітники кафедри ПТМ та ІПТО під керівництвом доц. О. О. Немчука та завідувача лабораторії кафедри Т і ПК ім. проф. Ю. Л. Воробйова, капітана далекого плавання, автора 22 патентів на винаходи нових зразків суднової техніки О. О. Пустинцева.

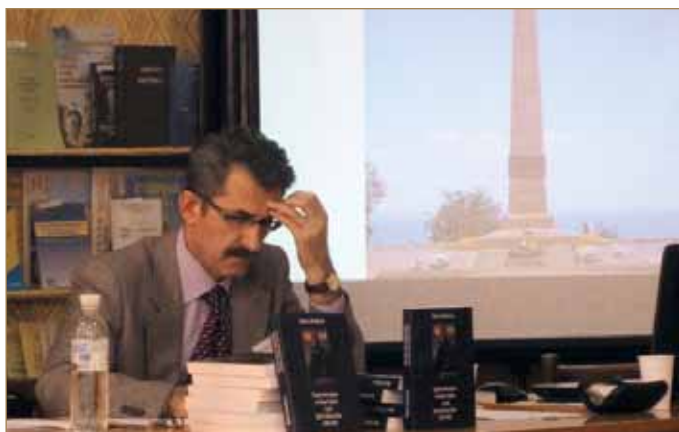
Уже понад 20 років у науково-виробничому відділі НДС (тепер — НДІ) працює фахівець III категорії Г. О. Погребняк. Вона залучає до наукової діяльності вчених та працює з відвідувачами приймальної.

Роботою із замовниками і виконавцями наукових робіт, оформленням угод опікується випускниця ОНМУ, начальник науково-виробничого відділу О. Г. Коровіна. Багато років життя присвятила діяльності у НДІ університету науковий співробітник С. М. Стиренко, яка нещодавно вийшла на заслужений відпочинок, але продовжує ділитися своїм професійним досвідом із молодшими працівниками науково-дослідного сектору.

Професіонал своєї справи, бухгалтер О. О. Присяжнюк здійснює контроль за процесом виконання угод, своєчасною звітністю та розрахунками з виконавцями.

Науково-дослідницька і науково-практична робота у НДІФ та ПД проводиться за пріоритетними напрямками діяльності університету, насамперед пов'язаними з нагальними потребами морегосподарського комплексу, а також енергозощадження й екології.

За останні десять років за державним замовленням були виконані фундаментальні дослідження загальною вартістю 2472 тис. грн., прикладні досліджень і розробки — 2340 тис. грн., а на замовлення підприємств морського транспорту реалізовані госпдоговори загальною вартістю 4249,8 тис. грн.

Презентація книги д. і. н. М. І. Михайлуци, 2009 р.

Професор О. І. Стальніченко

Ректор І. В. Морозова відкриває Вчену раду з нагоди надання звання почесного професора ОНМУ М. М. Жванецькому, 2009 р.

Велику роботу виконують науковці-викладачі кафедр. Її координує провідний фахівець НДІ, професор ОНМУ В. В. Олейніков, завідувач інформаційного відділу НТБ Т. І. Яковлева і директор університетського видавництва Г. І. Силакова.

Важливі питання наукової діяльності вирішуються на засіданнях науково-технічної ради НДІ. Згідно з рішенням останньої тематика кафедральних наукових робіт на 2012–2014 рр. для підвищення їх конкурентоспроможності була сформована з урахуванням потреб підприємств регіону.

У 2007 р. відповідно до стратегії розвитку навчального закладу на 2006–2016 рр. було удосконалено «Положення про Науково-дослідний інститут фундаментальних та прикладних досліджень», упорядковано структуру науково-дослідних і навчально-наукових та проблемних лабораторій, яка поступово розширювалася в останні роки завдяки створенню лабораторій і наукових шкіл. Серед них:

- навчально-наукова лабораторія «Надійність і міцність матеріалів, деталей та конструкцій» (науковий керівник — доц. О. О. Немчук);
- наукова школа «Конструкційна міцність деталей», заснована д. т. н., проф., М. В. Олійником. Із 2006 р. її очолює к. т. н., проф. завідувач кафедри ТММ і ДМ, А. В. Конопльов. За останні п'ять років її вчені видали одну монографію, 64 наукові статті, з яких 26 — у зарубіжних виданнях;
- наукова школа «Дослідження кінематики взаємодії портових гідротехнічних споруд із ґрунтовим середовищем» (науковий керівник — д. т. н., проф. М. П. Дубровський). Останніми роками вчені школи видали дві монографії, понад 70 статей та доповідей, зокрема 18 у зарубіжних журналах і збірниках, отримали чотири патенти на винаходи;
- навчально-наукова лабораторія «Перспективні енерготехнології водного транспорту» (науковий керівник — к. т. н., доц. С. Ю. Хотін);
- консалтингова лабораторія «Управління інвестиційними та інноваційними проектами» (науковий керівник — д. т. н., проф. В. А. Шахов).

Діяльність Ради молодих учених і спеціалістів, якою керує викладач кафедри організації митного контролю на транспорті В. М. Пітерська, спрямована на підви-

щення ефективності наукової роботи, кар'єрне зростання молодих учених, обмін досвідом між ними, подальше підвищення кваліфікації наукової молоді ОНМУ. Після захисту кандидатської дисертації В. М. Пітерська видала три навчальні посібники з грифом МОН України і є справжнім лідером серед молодих учених університету.

Щороку двоє науковців ОНМУ отримують премії Кабінету Міністрів України для молодих учених, двоє студентів — стипендію Президента України. Понад 30 студентів одержують інші іменні стипендії.

До 2008 р. науковою діяльністю студентів опікувався учений секретар ради з наукової роботи студентів, д. і. н., проф. М. І. Михайлуца, а зараз цим питанням займається к. е. н., доц. Н. Г. Гребенник. Кожного року близько 1220 студентів беруть участь у виконанні науково-дослідних і конструкторських робіт. За останні десять років кількість учасників підсумкових всеукраїнських конкурсів студентських науково-дослідних робіт сягнула 154 осіб, 45 з яких стали переможцями. За участю студентів опубліковано 984 наукові статті.

З 2007 р. співробітники ОНМУ активно проводять студентські олімпіади. Організацією цих змагань опікується к. е. н., доц. Л. А. Павловська. У першому турі олімпіад традиційно беруть участь 600–700 студентів. За останні п'ять років учасниками другого туру стали 252 студенти, із них 48 здобули перемогу.

Університет співпрацює із зарубіжними партнерами, з якими було укладено 18 угод про спільну науково-технічну діяльність.

Щорічно результати 12–17 проектів та науково-технічних розробок науковців ОНМУ висвітлюються у збірниках наукових праць Південного наукового центру НАН України і МОН України.

Триває співпраця університету з науковими та навчальними закладами у межах науково-виробничого комплексу «Морський транспорт», з інститутами «УкрНДІ», «ЧорноморНДІпроект», «ПРІЕЕД», а також Одеським, Іллічівським та Южним морськими торговельними портами.

Розвиваючи найкращі традиції наукової діяльності, закладені вченими ще Одеського інституту інженерів

Ректор ОНМУ І. В. Морозова та міністр транспорту Російської Федерації І. Є. Левітін. Відкриття меморіальних дошок Героям Соціалістичної Праці, випускникам Одеського Водного Т. Б. Гуженку і О. Є. Данченку, 2009 р.

морського флоту, Науково-дослідний інститут фундаментальних та прикладних досліджень зосереджує увагу на інтеграції наукової роботи і навчального процесу, впровадженні результатів наукової діяльності у морегосподарський комплекс, підготовці інженерів для морського господарства та висококваліфікованих кадрів для науково-дослідних інститутів і вищих навчальних закладів.

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ

Відділ міжнародних зв'язків (ВМЗ) є головним підрозділом, який забезпечує становлення, розвиток та удосконалення міжнародних відносин Одеського національного морського університету. Цей напрямок діяльності курирує проректор із наукової роботи, директор НДІ, д. т. н., проф. С. В. Руденко.

Головні напрями роботи ВМЗ такі: підготовка іноземних громадян до вступу у вищі навчальні заклади України (підготовчі курси для іноземців), навчання фахівців для зарубіжних країн (бакалаврів, спеціалістів, магістрів), післядипломна освіта й підвищення кваліфікації іноземних спеціалістів; навчання в аспірантурі іноземних громадян; співпраця з юридичними особами для набору іноземних громадян на навчання у ВНЗ; участь у виконанні проектів і програм Європейського Союзу, інших міжнародних освітніх та наукових програм; налагодження ділових відносин із закордонними підприємствами та компаніями для забезпечення проведення навчальної практики і подальшого працевлаштування випускників тощо.

ОНМУ має давні традиції у галузі міжнародної освіти та співпраці. Цьому сприяє міжнародний авторитет університету, високий рівень навчання, досвід професорсько-викладацького колективу, поширення наукових праць співробітників за кордоном. Морський університет є членом таких міжнародних організацій, як: Хартія європейських університетів (Magna Charta Universitatum); Міжнародна асоціація морських університетів (IAMU); Асоціація європейських університетів (EUA); «Центральноєвропейська ініціатива — університетська мережа» (CEI), де ОНМУ є координатором від України; «Південно-Східний європейський форум транспортних досліджень» (SETREF).

Із 1995 р. Одеський національний морський університет бере участь у міжнародних освітніх та наукових програмах транс'європейської співпраці «TEMPUS-TACIS», з 2005 р. — у програмах Центральноєвропейської ініціативи — університетської мережі, а з 2011р. — у програмах Erasmus-Mundus та FP 7.

Сьогодні він підписав 28 угод про міжнародну співпрацю в галузі науки й освіти з іноземними університетами, інститутами та компаніями, зокрема із Гданським технологічним університетом (Польща), Естонською морською академією (Естонія), Університетом Ментурі-Костянтин (Алжир), Щецинським технічним університетом (Польща), Університетом м. Бремен (Німеччина), Кахульським державним університетом (Молдова), Об'єднанням адвокатів Потсдама (Німеччина), Чунгбукським національним університетом (Корея), Тяньцзиньським університетом (Китай), Шанхайським морським університетом (Китай), судноверф'ю Сінган (Китай), Державним освітнім закладом

Прийом В'єтнамської делегації в ОНМУ, 2011 р.

вищої професійної освіти «Південно-західний державний заочний технічний університет» (м. Санкт-Петербург, РФ), Університетським коледжем Сторд Хаугезунд (Норвегія), Університетом Кочаелі (Туреччина), Університетом Терамо (Італія), Інститутом з гідро- та аеродинаміки БАН (Болгарія), Каспійським державним університетом технології й інжинірингу ім. Ш. Єсенова (Казахстан), Військово-морською академією ім. М. Вапсарова (Болгарія), морським факультетом Університету Чорногорії (Чорногорія), Морським університетом Констанци (Румунія), Університетом «Ovidius» (Румунія), Південно-Західним політехнічним університетом (Китай) та ін.

Для наближення структури та змісту підготовки юристів до міжнародних стандартів, підвищення ефективності наукових досліджень і обмінів на юридичному факультеті ОНМУ створено Український інститут німецького права та європейського розвитку (УІНПЄР), який очолює завідувач кафедри цивільного та трудового права, проф. Г. Г. Мошак. З інститутом активно співпрацюють відомі німецькі вчені: завідувач кафедри кримінології і кримінального права Франкфуртського університету, д. ю. н., проф., почесний професор ОНМУ П. А. Альбрехт; директор Інституту внутрішнього водного права Манхеймського університету, керівник федерального агентства мереж (залізничного транспорту), д. ю. н., проф., почесний професор ОНМУ К. Отте; керівник Об'єднання адвокатів м. Потсдама, д. ю. н. С. Готшальксон.

Підписання угоди про співпрацю між ОНМУ та Університетом Коджаелі, Туреччина, 2010 р.

Стажисти КНР

Багато років роботі з іноземними студентами присвятила завідувач кафедри російської мови (1964—1984) та декан із роботи з іноземними громадянами (1969—1976) А. Н. Грідіна. Співробітниками цього підрозділу були незмінний (з 1976 р.) декан А. П. Чухрій, досвідчені викладачі Г. П. Кочергіна, В. М. Івашечкіна, Н. В. Кузнецов, Л. П. Мрак, Г. Г. Жуков та інші. Сьогодні з іноземцями працюють М. С. Сторожук, Б. В. Пучков, Г. П. Кочергіна, З. І. Гусева, О. В. Нахапетова, Т. О. Коробко.

Співробітники відділу міжнародних зв'язків.
Зліва направо: сидять: провідний спеціаліст Д. В. Головачова, начальник відділу С. М. Гловацька; стоять: інспектор із роботи з іноземними громадянами Г. І. Подчинок, спеціалісти Н. С. Ляшенко, Е. Ф. Юнусова

Підготовку фахівців для іноземних країн університет здійснює згідно з міжнародними угодами України, а також за прямими угодами між навчальними закладами та іноземними замовниками.

Структурними підрозділами Відділу міжнародної співпраці є сектор міжнародного співробітництва та сектор із роботи з іноземними громадянами. Вони безпосередньо підтримують міжнародні зв'язки ОНМУ на належному рівні завдяки високим професійним і комунікативним здібностям своїх співробітників, а також

Студенти В'єтнаму

їхньому прагненню до вдосконалення діяльності відділу та пошуку партнерів. Очолює підрозділ начальник ВМЗ С. М. Гловацька.

Університет готує спеціалістів морської галузі для іноземних держав ще з 1950 р. За цей час тут здобуло освіту понад 1500 фахівців для 73 країн Європи, Азії, Африки й Америки. Зараз в ОНМУ навчаються студенти з 20 країн світу. Багато випускників обіймають керівні посади в системі морського та річкового транспорту у себе на батьківщині. Наприклад, Ля Інчень — академік Академії наук КНР, Лі Цзянь — віце-президент Загальнокитайської кораблебудівної корпорації. Випускник Чан Ван Лі тривалий час був заступником міністра транспорту В'єтнаму, Данг Хіу Фу, закінчивши із відзнакою ОПМФ та аспірантуру, захистивши дисертацію, очолив порт Хошиміна. Франциско Гонсалес Пагес став міністром Міністерства освіти Куби; Чол Денг Алак, почесний професор ОНМУ, обіймає посаду Надзвичайного й Повноважного Посла Республіки Судан у Російській Федерації та, за сумісництвом, в Україні.

«Ми не забудемо Одеський національний морський університет! Ми не забудемо прекрасну Одесу! Ми не забудемо нашу велику дружбу! Ми не хочемо казати «Прощавай!». Ми хочемо сказати «До побачення!». Під цим зверненням підписалися китайські стажисти — випускники ОНМУ 2006 р.: Ван Ван Гань, Лю Юнь Ган, Сінь Мін Янь, Цзин Янь Пен, Лю Юй Лян, Лю Вей, Лі Я Лян, Сунь Вень Тао, Лю Чунь Мін, Ван Хао Юй, Хань Жун, Ван Цунь Лін, Чжан Чен Ся, Сюй Мін Ци, Бао Дун Вень, Сунь Яо Хуа, Чень Ю Сінь, Лі Чжи Пін, Лян Шу Фень, Цзін Чжи Хун, Фен Ши Цзен, Чень Юй Ши, Сюй Сюань, Бао Даци, Лі Чжаоци, Чен Веньцінь, Су Я Цін, Ян Цін Сюе, Лін Мао Сюн.

Студент ОНМУ, громадянин Азербайджану (випуск 2009 р.), Салех Сулейман огли Казимов, висловлюючи своє враження від навчання, написав: *«Багато чув про Одесу, однак не думав, що це місто мені так сподобається. Тут так гарно й приємно, що не хочеться розлучатися. А рідний університет — це просто любов усього мого життя! Викладачі, які щедро ділилися з нами своїм найдорожчим — знаннями, — стали для нас найріднішими людьми. Дякуємо вам за все! Ви назавжди залишитеся у нашій пам'яті та в наших душах!».*